

ЕФЕКТИВНЕ ПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кірдіна О.Г., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)

Визначено ризики розвитку економіки України та напрямки економічної модернізації. Зазначено пріоритети державної промислової політики.

Ключові слова: промисловість, промислова політика, модернізація, криза.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Однією з основних проблем України є забезпечення сталого розвитку промисловості, що дозволяє найбільш повно задовольняти потреби населення, забезпечити конкурентне позиціонування країни в світі, зберігати навколишнє середовище.

Основні перешкоди сталому розвитку створюють такі характеристики промисловості, як її структурна недосконалість, слабкий розвиток високотехнологічних галузей і домінування сировинних галузей, що ускладнює можливості якісного вдосконалення. Також має місце істотна залежність від світового ринку, що виявляється у високих показниках імпорту товарів кінцевого споживання, продовольства та експорту сировини. Це свідчить про порушення принципів самодостатності та комплексності розвитку промисловості, зниженні ефективності промислового виробництва, його ресурсо- і енергоємності при погіршенні якості природних ресурсів та значних додаткових витратах на їх вилучення, збагачення, відновлення. Відбувається втрата значної частини прибутку через спеціалізацію на галузях первинного циклу.

Відсутність якісних перетворень в промисловості викликає негативні наслідки в різних областях: посилення диференціації на рівні економічного розвитку регіонів; зростання соціальної нерівності, напруженості і небезпеки соціального вибуху; зростання зовнішньоекономічних загроз, пов'язаних з посиленням конкурентної боротьби за володіння природними ресурсами в умовах втрати геополітичних позицій країни у світі тощо. Тому сталий розвиток промисловості бачиться провідним фактором сталого розвитку всього суспільства.

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Дослідженням проблем функціонування промислового комплексу України присвячено наукові праці Галиці І.О., Кіндзерського Ю.В., Симоненка В.Л, І.Федулової, Якубовського М.М., та інших [1-3]. Серед питань, які розглядаються: основні суперечності й обґрунтовані цілі та механізми ефективного розвитку галузі у площині світових тенденцій, якості вітчизняної промислової політики, фінансово-інвестиційних, інноваційно-

технологічних, організаційно-виробничих, кадрових та екологічних проблем промислового виробництва. Віддаючи належне науковим розробкам вище визначених авторів, вважаємо за потрібне сформулювати власний погляд на проблему функціонування промислового комплексу як основи розвитку економіки України.

Метою статті є розкриття системного бачення проблем функціонування промислового комплексу як основи розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Двадцять років Україна живе в стані безперервних економічних реформ, які повинні були сприяти кардинальним перетворенням економіки. Підсумки цієї роботи більш ніж сумні. Економіка України не тільки не втрималася на досягнутому двадцять років тому рівні, але й відкотилася далеко назад. Так величина ВВП у 2011 р. становить близько 70% рівня ВВП 1990 р.; з індустріальних галузей практично повністю зникли наукомісткі, високооплачувані виробництва у верстатобудуванні, приладобудуванні, мікропроцесорному виробництві, біохімії, суднобудуванні; рівень інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів у 2011 р. знизився і становив 2,19 за п'ятибальною шкалою.

Основою економічних криз завжди є внутрішні диспропорції, навіть якщо вони викликані зовнішніми чинниками. Так і криза в Україні в 2008-2009 рр. була поглиблена через посилення системних диспропорцій, що сформувалися в попередні роки. Так найбільшими ризиками розвитку економіки України є:

по-перше, експортно-орієнтована низько технологічних модель економіки, зокрема залежність від зовнішніх ринків збуту, висока питома вага сировинних базових галузей, наявність лише незначної частки інноваційної продукції;

по-друге, критичний стан основних виробничих фондів. Одним із головних ризиків і проблемою національної безпеки залишається технологічна відсталість українських підприємств. Більшість власників великих промислових підприємств, незважаючи на високі прибутки, так і не здійснили заходи з модернізації виробництва. Значна частина (за різними оцінками до 80%) їх прибутку осідає в офшорних зонах, і яка-небудь модернізація промисловості практично проведена не була. На

сьогоднішній день активи ста найбагатших українців зросли майже до 130 млрд. дол., тобто складають до 80% розміру ВВП України. На відміну від західних економік, де найбільшими темпами зростають капітали власників компаній, пов'язаних з інформаційними технологіями та виробництвом високотехнологічної продукції, в нашій країні рекордно збільшується багатство сировинних магнатів.

Ключовими напрямками економічної модернізації в Україні мають стати завдання:

- зміни структури економіки на основі визначення раціональних пропорцій між видобувними та обробними галузями і сферою послуг;

- складання карти розміщення продуктивних сил і завантаження виробничих потужностей провідних галузей;

- забезпечення випуску товарів з високою часткою доданої вартості і збільшення присутності на міжнародних ринках за рахунок нецінової, а технологічної конкурентоспроможності;

- створення нових робочих місць, орієнтованих на цілі модернізації;

- формування плану заміни застарілої техніки і тільки після цього формування плану впровадження інновацій і сучасних технологій;

- розробки загальнонаціональної програми розвитку і захисту конкуренції, створення цілісної системи протидії монопольним проявам та їх попередження;

- розширення внутрішнього ринку за рахунок регіональної економічної інтеграції та розвитку платоспроможного попиту з боку держави, бізнесу, населення;

- підвищення якості всіх інститутів та системи державного управління.

Нарощення індустріального базису, зміна структури економіки і налагодження міжгалузевих зв'язків найкраще здійснювати на базі впровадження системи індикативного планування. Слід врахувати, що його використання - особливість економік, яким за останні кілька десятиріч вдалося стати розвиненими (Японія, Південна Корея, Тайвань, а також Франція, Греція, Іспанія та Португалія). У Сінгапурі для активізації промислової політики також задіялися періодичні плани. Основне призначення індикативного планування - не тільки формувати показники-орієнтири, але і створити регулярний механізм для взаємодії уряду, асоціацій бізнесу, профспілок та об'єднань споживачів. Це сприятиме зміцненню взаємної довіри і досягненню консенсусу в суспільстві.

Пріоритетний сегмент державної промислової політики на найближчу перспективу (5–7 років) має скласти комплекс заходів із подолання найбільш деструктивних рис галузевого устрою промислового виробництва, а саме:

- підвищення соціальної орієнтації

промислового виробництва, особливо, що стосується збільшення виробництва складної побутової техніки тривалого використання. Це дасть змогу активізувати внутрішній ринок за рахунок вітчизняних товарів, подолати імпорتنу експансію і покращити формування доходної частини бюджету;

- подолання міжгалузевої і технологічної незбалансованості промислового виробництва шляхом його диверсифікації, зниження частки продукції проміжного споживання (сировини, матеріалів, напівфабрикатів) і збільшення підприємств із закінченим циклом виробництва, що сприятиме функціонуванню промислового комплексу як цілісної системи з ширшими можливостями виробничої бази щодо експорту і створення ВВП;

- скорочення ресурсомісткості і, особливо, енергоємності промислового виробництва.

Модернізаційні завдання в частині індустріального розвитку неможливо виконати без дієвого центрального органу виконавчої влади, яким має бути Міністерство промислової політики. Але воно в ході адміністративної реформи було необґрунтовано скасовано.

Зараз у політиків і державних діячів є головна місія - модернізаційний шлях розвитку. Необхідно розробити комплекс організаційних заходів і «непрямих стимулів», які зробили б невідповідним використання застарілих технологій і радикально скоротили можливості отримання високих прибутків у традиційних секторах економіки.

Україна, проголосивши курс на інноваційну модель розвитку, але має досить низьке порогове значення рівня інноваційності. Кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, протягом останніх шести років постійно знижувалася. Спадну тенденцію має частка тих підприємств, що впроваджували інновації. Майже не впливає на загальний рівень інноваційності частка реалізованої інноваційної продукції, яка також має спадну тенденцію. Найважливіші чинники, що стримують інноваційний процес, можна об'єднати в три блоки, а саме: фінансовий – (нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка з боку держави та великі витрати на нововведення); інституціональний (недостатність законодавчої бази); інформаційний (нестача інформації про нововведення).

Нині потрібно стимулювати технологічний імпорт, передусім машин і обладнання, обмежувати приплив морально застарілих технологій, активізувати залучення іноземних інвестицій у вигляді нових технологій та інноваційного менеджменту. Для цього необхідно:

- забезпечити вдосконалення державного регулювання міжнародного трансферу технологій у напрямку попередження надходження морально застарілих технологій до підприємств промисловості,

що знаходяться в державній власності, шляхом проведення державної експертизи технологічних рішень, що надходять з-за кордону, на основі перевірки новизни, ефективності, рівня безпеки та інших характеристик іноземної технології;

- розглянути можливість заснування Фонду фінансування придбання технологій, який здійснюватиме часткове відшкодування витрат промислових підприємств на придбання передових виробничих технологій в рамках патентно-ліцензійної діяльності для вдосконалення власного виробництва;

- сприяти налагодженню науково-технічних зв'язків українських виробників з провідними зарубіжними виробниками, для чого слід посилити поінформованість провідних світових корпорацій про науково-технологічні і виробничі можливості України шляхом розроблення і затвердження переліку міжнародних виставково-ярмаркових заходів, що проводяться за кордоном, у яких вітчизняні підприємства можуть брати участь з частковим фінансуванням витрат за рахунок коштів Державного бюджету;

- здійснювати розроблення пілотних проектів з розширення масштабів лабораторних розробок, створення інновацій і нових продуктів у високотехнологічних секторах української промисловості із залученням провідних українських виробників, а також вітчизняних та іноземних експертів тощо.

Висновки. Таким чином, основною ознакою

Анотація. Определены риски развития экономики Украины и направления экономической модернизации. Указаны приоритеты государственной промышленной политики.

Ключевые слова: промышленность, промышленная политика, модернизация, кризис.

Summary. Identified risks of the Ukrainian economy and the direction of economic modernization. Set priorities for the state industrial policy.

Keywords: industry, industrial policy, modernization, crisis.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 330.544.2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СПОЖИВАННЯ

Кузічкіна Н.І., к.е.н., ст. викладач (ХТЕІ КНТЕУ)

У роботі розглянуто порядок формування індикатору споживчого ринку, удосконалено методику діагностики споживчого ринку.

Ключові слова: діагностика, споживчий ринок, індикатор.

Постановка проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. При дослідженні споживчого ринку слід враховувати необхідність реформування підходів до вивчення проблем функціонування й регулювання споживчого

сталого розвитку промисловості є прискорене освоєння перспективних виробництв, що формують новий техніко-технологічний уклад, і відповідних їм організаційних, управлінських та інфраструктурних механізмів.

Для сталого розвитку промисловості необхідно дотримання рівноваги між: продуктивними силами і виробничими відносинами, попитом і пропозицією, накопиченням і споживанням, потребами і ресурсами, обробними і видобувними галузями, інтересами нинішнього і майбутніх поколінь тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю.В.Кіндзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 928 с.

2. Симоненко В. К прорыву не готовы. Инноватизация и модернизация экономики / В.К. Симоненко // Зеркало недели. – 2012. Режим доступу: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekonomika/78560>.

3. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. д-ра екон. наук Л.І.Федулової; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2008. – 472 с.